

* التَّعْلِيمَاتُ بِاللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ عَلَى ظَهْرِ الصَّفْحَةِ

دفتر امتحان

تحيّة للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة. عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان. أعدّ الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط. أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على مواد مكتوبة أو شفهيّة.

لا يُسمح إدخال موادّ مساعدة - كتب، دفاتر، قوائم - إلى غرفة الامتحان، ما عدا "موادّ مساعدة يُسمح استعمالها" المفصّلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم. كما لا يُسمح إدخال هواتف خلويّة أو أجهزة إلكترونيّة أخرى إلى غرفة الامتحان. استعمال موادّ مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان. بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء.

يجب التقيد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات للامتحان

1. يجب التأكّد بأنّ تفاصيلكم الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلتم عليها. لا يُسمح إضافة أو تغيير أيّة تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات.
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعدّ لملصقة الممتحن، بخطّ يد.
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخطّطة)، لأنّه لن يتمّ مسح ضوئيّ لهذه المنطقة.
4. للمسوّدة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدّة لذلك فقط.
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق. الدفتر الذي يُسلم ناقصاً يُثير الشكّ بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات.
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأنّ الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم.

نتمنّى لكم النّجاح!

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 11281
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק ראשון – הבנה והבעה	– 50 נקודות
חלק שני – לשון	– 50 נקודות

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש

פרק ב: תחביר
פרק ג: מערכת הצורות
יש לבחור באחד הפרקים

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).

ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים 1–3 שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–6 שלפניכם.

הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. בשלושת המאמרים הכותבים מביעים התנגדות לדעה מקובלת הרווחת בציבור בנוגע לשיעמום.

מהי הדעה המקובלת שהכותבים מתנגדים לה? (3 נקודות)

2. על פי מאמר 1, מה הן הסכנות הטמונות בהיעדר שיעמום אצל ילדים? (3 נקודות)

3. במאמר 2 הכותבת מתארת ניסוי. כתבו מה הייתה מטרת הניסוי. (5 נקודות)

4. כותבת מאמר 3 ממליצה להורים כיצד לנהוג כשילדיהם משתעממים.

על פי מאמר 3, כתבו שתי המלצות שונות זו מזו. (8 נקודות)

5. במאמר 3 בפסקה ו כתוב שההורים מרגישים אחראים ואולי גם אשמים.

על פי מאמר 1, הסבירו מה עשוי להיות מקורה של תחושת האשמה של ההורים בנוגע לשיעמום של ילדיהם.

(6 נקודות)

(שימו לב: שאלה 6 בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

[illegible]

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

עמוד 7

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב–ג.

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש – חובה (10 נקודות)

בפרק זה ענו על שאלה 7.

7. במשפטים שלפניכם יש אפשרויות להגיית שם המספר וכן מספרים מודגשים.

הקיפו את הצורה הנכונה מבין האפשרויות להגיית שם המספר, וכתבו במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד).

- בַּאֲחַת עֶשְׂרֵה / בְּאַחַד עֶשֶׂר / בְּאַחַד עֶשְׂרֵה באוגוסט 2020 התפרסם מאמר, ובו 9 _____
ההצעות היעילות ביותר להתמודדות מורים עם שיעמום של תלמידים בשיעור.
- במאמר מתואר מחקר שהשתתפו בו 22,000 _____ תלמידות ותלמידים
מארצות הברית. במחקר נשאלו המשתתפים מה הן תחושותיהם בבית הספר.
בְּשִׁלָּשֶׁת / בְּשָׁלוֹשׁ / בְּשָׁלוֹשָׁה המקומות הראשונים היו שיעמום, עייפות ולחץ.
היקף המחקר היה גדול פי 25 _____ מהיקפו של מחקר אחר שנערך בבריטניה, שבו
השתתפו שְׁמוֹנֶה מֵאוֹת / שְׁמוֹנֶה מֵאוֹת משתתפים בלבד.
- במחקר אחר התגלה כי חוויות השיעמום עלולות להיות מלווות בתחושה כללית של אפתיה,
וְשָׁלוֹשִׁים וְשָׁשָׁה / וְשָׁלוֹשִׁים וְשָׁשָׁה / וְשָׁלוֹשִׁים וְשָׁשׁ אחוזים מחוויות
השיעמום שבני הנוער דיווחו עליהן לחוקרים היו חוויות כאלה.
- מרוב שיעמום הוא התקשר אליי 17 _____ פעמים ושלה בערך 15 _____
מיליון הודעות...
- בשבילי אתה תמיד מספר אַחַת / אֶחָד.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר **או** בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 8-12 (לכל שאלה – 12 נקודות).

תוכלו לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכלו לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

8. לפניכם שלושה משפטים.

I. בעת האחרונה נמצא כי אנשים משועממים הם יצירתיים יותר מאנשים שאינם חווים שיעמום. _____

II. שיעמום גורם לעיתים ליצירת דברים מדהימים ולחיפוש עניין בסביבתנו הפנימית. _____

III. קריאת מספרים נחשבת לפעילות פסיבית יותר מהעתקה שלהם, ולכן היא משעממת יותר. _____

א. ציינו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

- אם המשפט מורכב, תחמו בו את הפסוקית/הפסוקיות, וציינו את תפקידה/תפקידן התחבירי.

ב. לפניכם משפט נוסף.

IV. רגעי שיעמום חיוניים לנו כי בעת שיעמום אנו יכולים למצוא פתרונות יצירתיים לבעיה.

(1) ציינו את הקשר הלוגי במשפט זה. _____

(2) לשניים מבין המשפטים I, II, III שבראש השאלה יש אותו קשר לוגי שיש במשפט IV.

העתיקו מכל אחד מהם את המילה המבטאת את הקשר הלוגי.

(3) המילה "יצירתיים" מסומנת בקו במשפט I ובמשפט IV.

ציינו מעל כל אחת מן המילים את התפקיד התחבירי שלה.

ג. לפניכם משפט איחוי (מאוחד, מחובר).

חלק מן השיעורים משעממים, אך המורים אינם משנים את צורת הלמידה.

המירו את המשפט במשפט מורכב שישמור על הקשר הלוגי שבמשפט הנתון.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

9. א. לפניכם שני משפטים שיש בהם חלקים כוללים.

I. שני אויביו של האושר האנושי הם הכאב והשיעמום. (אלכסנדר גרהם בל)

II. הבעיה אינה חיפוש האושר אלא הפגת השיעמום, ולשם כך נדרשת עקשנות. (גוסטב פלובר)

(1) מתחו קו מתחת לחלק הכולל בכל אחד משני המשפטים.

(2) ציינו את התפקיד התחבירי המשותף לחלקים הכוללים בשני המשפטים. _____

(3) ציינו את הקשר הלוגי שבין החלקים הכוללים בכל אחד משני המשפטים.

במשפט I: _____ במשפט II: _____

ב. לפניכם שני משפטי שאלה.

I. למי הילדים פונים כאשר משעמם להם?

II. כיצד מורים יכולים לגייס את השיעמום לטובת הלמידה?

בכל אחד מן המשפטים ציינו מעל כל מילת שאלה את התפקיד התחבירי שלה.

ג. הוסיפו בפסקה שלפניכם סימני פיסוק לפי ההוראות.

הוסיפו פסיק בין חלקים כוללים, פסיק בין איברים במשפט איחוי, פסקו תמורה, פסקו הסגר והוסיפו מירכאות לציון דיבור ישיר.

לעיתים קרובות ילדים אומרים שמשעמם להם כשהם רוצים תשומת לב, אומרת קטי הרלי דוקטור לעבודה סוציאלית. לדעת הרלי כדאי שהמבוגרים ישאלו את הילדים אם הם מחפשים חיזוקים או חברה. היא ממליצה שהיחס אל השיעמום יהיה כמו אל תחושה רווחת שכיחה ונורמלית. השיעמום אולי לא נוח ומציק אבל הוא אינו שלילי בהכרח.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

10. א. לפניכם שלושה משפטים מורכבים.

I. אדם השואף להצלחה אינו נרתע מפעילויות בעלות ערך, גם אם הן קשות או משעממות.

II. כמו שהורים אינם יכולים "לקחת" מהילד שלהם רגשות כמו עצב או כאב, הם אינם יכולים "לקחת" ממנו גם את השיעמום.

III. כשילד מתלונן בפני הוריו על שיעמום, הוא למעשה פונה אליהם בבקשת עזרה.

- (1) תחמו בכל אחד מן המשפטים רק את פסוקיות התיאור, וציינו מעל כל פסוקית את סוג התיאור שלה.
- (2) המירו את **משפט I** במשפט שיפתח בפסוקית נושא. אין להוסיף מידע.

ב. לפניכם שני משפטים, ובהם צורות בינוני.

I. המניע לפעולה היה דווקא השיעמום.

II. ההרצאה המשעממת הסתיימה סוף־סוף.

השלימו את הטבלה שלפניכם: העתיקו את צורות הבינוני מן המשפטים, וציינו את חלק הדיבור ואת התפקיד התחבירי של כל צורת בינוני.

צורות הבינוני	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
משפט I: _____		
משפט II: _____		

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

11. א. לפניכם שני משפטים, ובאחד מהם יש תמורה.

I. הילדים מתמכרים לגירויים חיצוניים, כמו טלוויזיה ומשחקי מחשב, לצורך סיפוק ועניין.

II. אצל ילדים גירויים חיצוניים לצורך סיפוק ועניין הם טלוויזיה ומשחקי מחשב.

(1) הקיפו את מספר המשפט שיש בו תמורה.

(2) העתיקו את התמורה. _____ .

ב. לפניכם משפט.

למטלה זו נדרשו כמויות עצומות של זמן ואנרגייה, והיא הייתה משעממת עד אימה.
(ג'ר"ר טולקין)

המירו את המשפט במשפט שיהיה בו הסגר המציין את הדובר שבסוגריים.

ג. לפניכם משפט פשוט.

בחופשת הקיץ קיבל המרצה לבדיקה כמות עצומה של בחינות סטודנטים.

נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים בו את התפקידים התחביריים שלהן.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

12. א. לפניכם שני משפטים.

I. אלמלא חוויו שיעמום, ריגושים רבים היו שוחקים את החשיבה ואת המשאבים הנפשיים שלנו עד דק.

II. בשלב הראשון של הניסוי קבוצה אחת של נבדקים העתיקה ידנית מספרי טלפון מספר טלפונים,

ואילו קבוצה אחרת קראה בקול את המספרים. _____

ציינו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

- אם המשפט מורכב, תחמו את הפסוקית, וציינו מעליה את התפקיד התחבירי שלה.
- אם המשפט מאוחד, ציינו מעל המשפט את הקשר הלוגי שבין איבריו.

ב. לפניכם שני משפטים ובהם המילה "יש" מסומנת בקו.

I. לתחושת השיעמום יש מוניתין גרוע.

II. רוב ההורים רואים בשיעמום דבר שלילי שיש לבטלו מהר ככל האפשר.

ציינו את המשמעות של המילה "יש" במשפט I, ואת המשמעות של המילה "יש" במשפט II.

במשפט I: _____ במשפט II: _____

ג. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם נעשה שימוש במילה "נהגו".

I. בעבר הלא רחוק אנשים נהגו בלי רדיו.

II. בעבר אנשים נהגו לצעוד בלי אוזניות.

(1) בכל אחד מן המשפטים מתחו קו מתחת לנשוא, וציינו מעל כל נשוא את סוגו.

(2) מהי משמעות המילה "נהגו" בכל משפט?

המשמעות במשפט I: _____

המשמעות במשפט II: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 13–17 (לכל שאלה – 12 נקודות).

תוכלו לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכלו לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

13. א. לפניכם קטע ובו פעלים מודגשים.

במקום לעודד את ילדיהם למצוא תעסוקה בכוחות עצמם, ההורים **מוְשִׁיבִים** אותם מול המסך. הגישה שלפיה ההורה אחראי להעסיק את הילד צריכה **לְהִשְׁתַּנּוֹת**, וכשילד **מְתַלּוֹן** על חוויית שיעמום החוזרת וְנִשְׁנֵית, על ההורים לעודד אותו למצוא לעצמו תעסוקה. פיתוח תחומי עניין אצל ילדים **יֵאֲפָשֵׁר** להם להעסיק את עצמם, וכך הם **יְשִׁיבוּ** לעצמם את היכולת לפתח את היצירתיות ואת הדמיון שלהם.

בטבלה שלפניכם נתחו את הפעלים המודגשים שבקטע – ציינו את הַשּׁוֹרֵשׁ ואת הַבְּנִיין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
מוְשִׁיבִים		
לְהִשְׁתַּנּוֹת		
מְתַלּוֹן		
נִשְׁנֵית		
יֵאֲפָשֵׁר		
יְשִׁיבוּ		

ב. לפניכם חמש מילים.

כתבו מעל כל מילה את הַשּׁוֹרֵשׁ שלה.

מְצוּיִים, מְצוּי, תּוֹצָאָה, הָאָצָה, מְצָאִי

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

14. א. לפניכם פעלים מודגשים.

ציינו את הבניין של כל פועל, וכתבו לכל פועל צורה נוספת על פי ההנחיות.

נִדְּנָה הבניין: _____, פועל מאותו שורש, אך בבניין אחר: _____.

נִדָּה הבניין: _____, פועל מאותו שורש, בניין וגוף, אך בזמן אחר: _____.

מִנָּה הבניין: _____, שם פעולה מאותו שורש, אך בבניין אחר: _____.

מִנִּיד עפעף הבניין: _____, פועל מאותו שורש, אך בבניין אחר: _____.

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

(1) אדם **נָחוּשׁ** יצליח במשימותיו.

(2) אם בשיעורים תשולב למידה פעילה, לא **נָחוּשׁ** שיעמום.

על פי שני המשפטים, הקיפו את התשובות הנכונות בקטע שלפניכם.

במשפט (1) המילה **נָחוּשׁ** משמשת בתפקיד **פועל / שם תואר**, והאות נו"ן במילה **נָחוּשׁ** במשפט זה היא **מוספית / שורשית**.

במשפט (2) המילה **נָחוּשׁ** משמשת בתפקיד **פועל / שם תואר**, והאות נו"ן במילה **נָחוּשׁ** במשפט זה היא **מוספית / שורשית**.

ג. לפניכם ארבעה שמות.

הַפָּגָה, הַזֵּיָה, הוֹרָאָה, הַתְּנִיָּה

על פי ארבעת השמות, השלימו את הקטע שלפניכם.

מבין ארבעת השמות יש שם אחד היוצא דופן מבחינת המשקל.

שם זה הוא _____, משקלו הוא _____ ושורשו הוא _____.

המשקל המשותף לשלושת השמות האחרים הוא _____.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

15. א. לפניכם משפט, ובו מודגשת מילה.

- בביטוי "הורות **נוכחת**" הכוונה להורים המעורבים בחיי ילדיהם ומצויים בכל פרט ופרט בהם. הקיפו את התשובות הנכונות בקטע שלפניכם.

המילה **נוכחת** שבביטוי "הורות נוכחת" גזורה מן השורש **י-כ-ח / נ-כ-ח**, ונוטה בבניין **קל / נפעל**.
 "הורות נוכחת" היא הורות שבה ההורים **נוכחים / נוכחים** בחיי ילדיהם.

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם יש פועל מודגש.

לכל פועל מודגש – ציינו את השורש שלו, את הבניין שלו וכתבו את שם הפועל שלו (באותו השורש ובאותו הבניין).

(1) אל **תרגמו** אותי באבנים, אם אומר דעה לא פופולרית.

השורש: _____, הבניין: _____, שם פועל באותו השורש ובאותו הבניין: _____.

(2) הם **תרגמו** ספרים מאנגלית לעברית.

השורש: _____, הבניין: _____, שם פועל באותו השורש ובאותו הבניין: _____.

ג. לפניכם קטע, ובו שלוש צורות בינוני.

על פי סקר שנערך לפני כמה שנים, אנשים משועממים יצירתיים יותר מאנשים שאינם חווים שיעמום.
 באחד הניסויים שבחן זאת התבקשה קבוצה אחת של נבדקים להעתיק ידנית מספרי טלפון מספר טלפונים, ועל הקבוצה האחרת הוטלה מטלה לקרוא בקול את המספרים.

העתיקו את שלוש צורות הבינוני מן הקטע, ולכל צורת בינוני – ציינו את הבניין שלה, ואת חלק הדיבור שבו היא משמשת בקטע.

(1) צורת הבינוני: _____, הבניין: _____, חלק הדיבור: _____.

(2) צורת הבינוני: _____, הבניין: _____, חלק הדיבור: _____.

(3) צורת הבינוני: _____, הבניין: _____, חלק הדיבור: _____.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

16. א. לפניכם משפט, ובו מודגשים שמות.
- אצל תלמידים שלמדו להתגבר על קשי, ניכרת עליה בהישגים.
- ציינו את השורש של המילה קשי, וכתבו שם תואר משורש זה.
- ציינו את השורש של שם הפעולה עליה, את המשקל שלו, וכתבו שם פועל באותו שורש ובאותו בניין.

- ב. לפניכם שלושה זוגות מילים.
- רק בשני זוגות השורש של שתי המילים הוא זהה.
- ציינו את השורש המשותף ליד כל זוג שהשורש של שתי המילים בו זהה.

השראה – השריה

קרוי – קריאה

מחאה – מחיאת כפיים

- ג. לפניכם רשימת מילים שחידשה האקדמיה ללשון העברית בתחום הפרסום והשיווק.
- קהול** – זיהוי ובחירה של קהל היעד וריכוז מאמצי השיווק והפרסום בו
- רחשת** – מילה, רעיון או אירוע ההופכים לשיחת היום ולמוקד התעניינות הציבור (בלועזית: פאז)
- אתרון** – אתר הממוקד בשיווק של מוצר אחד או של שירות אחד של חברה (בלועזית: מיניסטיט)
- רעיונאי** – מי שמופקד על המחשבה המקורית והיצירתית בתחום הפרסום (בלועזית: קופירייטר)
- תסחרת** – מוצרים הקשורים למותגים ידועים (בלועזית: מרצ'נדייז)
- בטבלה שלפניכם מיינו את המילים על פי דרך התצורה שלהן.
 - ליד כל מילה שמיינתם בטבלה – אם היא נוצרה בדרך של שורש ומשקל, ציינו את המשקל, ואם היא נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי, ציינו את משמעות הצורן הסופי.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

17. א. לפניכם משפט, ובו שתי מילים מוגדלות, שהצורן הסופי מודגש בהן.

- ישראלים וישראליות רבים גאים בישראליות שלהם.

בכל אחד מן המשפטים שלפניכם – הקיפו את התשובה הנכונה מבין האפשרויות, והשלימו את המידע החסר.

- (1) במילה ישראליות סוג הצורן הסופי הוא נטייה / גזירה, ומשמעותו _____.
- (2) במילה ישראליות סוג הצורן הסופי הוא נטייה / גזירה, ומשמעותו _____.

ב. לפניכם משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- גיוסו של השיעמום לטובת הלמידה הוא אתגר של מורים רבים.
- חוקרים רבים עסקו בנושא השיעמום, להגדרתם השיעמום הוא רגש.
- (1) מהו סוג הצורן הסופי המשותף לשתי המילים המודגשות? הקיפו את התשובה הנכונה.

נטייה / גזירה

- (2) מהי המשמעות המשותפת לצורן הסופי שבשתי המילים המודגשות? _____

ג. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת המילה נעימה. ציינו ליד כל משפט את המשקל של המילה

המודגשת בו ואת חלק הדיבור שלה.

- (1) חוויית השיעמום יכולה להיות חוויה לא נעימה. המשקל: _____ חלק הדיבור: _____
- (2) הנעימה התנגנה במעלית. המשקל: _____ חלק הדיבור: _____

ד. לפניכם שלוש קבוצות מילים. בכל קבוצה –

- (1) הקיפו את המילה היוצאת דופן מבחינת דרך התצורה.

- (2) ציינו את דרך התצורה המשותפת למילים האחרות.

- מדען, קבול, תמלילן, תאורן; דרך התצורה של המילים האחרות: _____.
- רמקול, פסקול, רמזור, מחזור; דרך התצורה של המילים האחרות: _____.
- פזמון, פתרון, דגלון, חשבון; דרך התצורה של המילים האחרות: _____.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

טיוטה

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

טיוטה

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ד, מס' 11281 + נספחים

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"
"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר
לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון
11281, חורף תשפ"ד, 2024

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר 1

מדוע וכיצד להשתעמם

מאת עמית נויפלד⁽¹⁾

פסקה א התרגלנו לברוח מהשיעמום בכל הזדמנות, וזאת טעות. לשיעמום יש חשיבות רבה, והצפת חיינו בתוך מובילה להכחדתו של השיעמום בטרם עת. בשורה של מחקרים וספרים שנכתבו בנושא, נמצא כי שיעמום הוא המפתח לחיים יצירתיים. במאמר "מדוע השיעמום טוב לילדים" שזכה לתפוצה רחבה, נטען שהשיעמום חיוני להתפתחות תקינה של ילדים. הוא מאפשר זמן למנוחה ולהירגעות, ומסייע לפיתוח הכישורים היצירתיים שלהם. במאמר נכתב שמילוי שעות הפנאי של ילדים בפעילויות מתוכננות, עלול להפוך אותם לחסרי שקט ולחרדתיים, ולנטוע בהם תחושה מוטעית כי החיים צריכים להיות רצף בלתי פוסק של עשייה תכליתית, ובמקרים רבים גם תחרותית.

פסקה ב עומס המידע אינו מאפשר לנו איים הכרחיים של שיעמום שתורמים ליצירתיות ומאפשרים חלומות בהקיץ, שבהם המחשבות נודדות בחופשיות. לא מתאפשרת רפלקציה (חשיבה על אודות חשיבה) שבמהלכה אנחנו יוצרים מחשבות מקוריות, מנתחים רעיונות ומוצאים פתרונות לבעיות. אנחנו במרדף בלתי פוסק אחר מידע חדש, ומשום כך אנו פוגעים ביצירתיות שלנו. התפתחות של רעיונות חדשים, מקוריים, חשובים או משעשעים דורשת זמן, רוגע ומחשבה מעמיקה, ולא להא להכר כמעט שאין הזדמנות.

פסקה ג בעבר הלא רחוק אנשים נהגו בלי רדיו, ישבו בסלון בלי טלוויזיה, יצאו לרוץ בלי להאזין למוזיקה, בילו בבתי קפה בלי טלפון נייד והלכו לישון בלי שעון חכם. ייתכן שהחיים שלהם היו משעממים יותר, אבל היו להם כנראה יותר הזדמנויות לחשיבה עצמאית. לכאורה, גם אנחנו יכולים לחיות כך. אנחנו יכולים לבחור לכבות את הטלוויזיה, את הרדיו, את המחשב ואת הטלפון הנייד ולבהות כמה שרק נרצה. זה נכון, אנחנו יכולים, אבל זה לא פשוט כל כך.

* מעובד על פי נויפלד, ע' (מאי, 2019). מינימליזם מחשבתי, או, מדוע וכיצד להשתעמם. SLOW – תנועת ההאטה. אוצר מ' slow.org.il.
(1) עמית נויפלד הוא ממובילי תנועת ההאטה בישראל, המבקשת להביא להאטה בקצב החיים המערבי המהיר בכל תחומי החיים: עבודה, משפחה, צרכנות, תיירות ועוד. המטרה היא ליהנות מהמשאב הכי יקר לאדם – הזמן – ולהקדיש אותו לדברים החשובים לו באמת.

פסקה ד זה לא פשוט משתי סיבות, האחת – המכשירים הניידים מתוכננים ומעוצבים באופן הגורם לנו להתמכר אליהם ולרצות לבלות בחברתם ככל האפשר. הגורמים להתמכרות הזו רבים: אי-יכולת שלנו לדחות סיפוקים, נטייה לסקרנות, רצון להיות מעודכנים ופחד מהחמצה. כמו כן בעת השימוש במכשיר הנייד מופרשים בגופנו הורמונים הגורמים למצב רוח מרומם. ההתמכרות שלנו משרתת את חברות הטלפונים, את יצרני היישומונים ואת הרשתות החברתיות, כיוון שהזמן שלנו שווה כסף רב בעבורם.

פסקה ה הסיבה האחרת היא התניה תרבותית. הצורך למלא בעשייה כל רגע פנוי הוא אחד מן השינויים שחלו בחברה המערבית. אנחנו מצויים במרדף אין-סופי אחר שיפור, לימוד, צמיחה והתייעלות. ישיבה בחוסר מעש ובבטלה גמורה, כמוה כהודאה בכישלון.

פסקה ו בעידן של עומס מידע אנחנו צריכים לתרגל גם שיעמום, בטלה, בהייה והתנתקות כדי שהתוכן הרב שאנו סופגים יהיה בעל ערך. אם כן מה מומלץ לעשות כדי להשתעמם? אפשר לקבוע שעות מסוימות שבהן מתנתקים מכל אמצעי המידע ולנצל את הזמן לבהייה ולחלימה בהקיץ, אפשר למחוק יישומונים שההתראות מהם אינן נותנות מנוח ואפשר להחליף את הטלפון החכם בטלפון פשוט. ולבסוף, חשוב להיות אמיצים – כשהשיעמום מגיע, להישיר אליו מבט. זה לא פשוט. השיעמום אפל ומאיים. אולם אל תברחו. אני לא מבטיח שכבר בפעם הראשונה תחשבו על רעיון מבריק לסרט קצר או שתהיה לכם פריצת דרך בבעיה מתמטית עתיקה. רוב הסיכויים שיהיה לכם סתם משעמם. אבל ככל שנרגיל את המוח לפעול בלי גירויים חיצוניים, נגלה כיצד הוא משיב לעצמו את היכולת ליצור רעיונות מעניינים ומחשבות חדשות. אז אנא מכם, סבלנות.

מאמר 2

אנחנו ממש לא אוהבים להשתעמם, אבל חשוב מאוד שזה יקרה לנו מדי פעם

מאת לירז מרגלית⁽¹⁾

פסקה א לשיעמום יש דימוי שלילי, אך למרות זאת יש לו תפקידים חשובים. מטרתו של השיעמום היא לגרום לנו להבין שאנו מצויים בפעילות שאינה מהווה עבורנו אתגר, ולהניע אותנו לעסוק בפעילויות משמעותיות יותר בעבורנו.

פסקה ב במחקרים נמצא כי אנשים משועממים חושבים באופן יצירתי יותר מאנשים שאינם חווים שיעמום. באחד הניסויים שבחן זאת, התבקשה קבוצה אחת של אנשים להעתיק ידנית מספרי טלפון מספר טלפונים, ואילו קבוצת אנשים אחרת התבקשה לקרוא את המספרים בקול. לאחר מכן נבדקה היכולת האסוציאטיבית של האנשים בשתי הקבוצות באמצעות משימות. למשל הם התבקשו לציין כמה שיותר שימושים לחפץ כלשהו כמו כוס או מהדק. האנשים בקבוצה שהתבקשה לקרוא את המספרים בקול (פעילות הנחשבת משעממת יותר מכתובת המספרים), ציינו שימושים יצירתיים יותר מאלה שצינו האנשים בקבוצה האחרת.

פסקה ג השיעמום הוא תחושת חוסר נוחות איומה, שיממון ואדישות. חוסר היכולת להכיל שיעמום מתחיל כבר בגיל צעיר מאוד. כשהילד משועמם, הורים רבים מושיבים אותו מול מסך, במקום לאפשר לו לחוות שיעמום ולעודד אותו למצוא תעסוקה בכוחות עצמו. היכולת להיות עם עצמנו ועם מחשבותינו היא יכולת נלמדת, וילדים שאינם רוכשים את היכולת הזאת פוחדים מאוד מן השיעמום. הם מפתחים תלות גבוהה בגירויים חיצוניים, כמו מסכים, לצורך סיפוק ועניין. גירויים אלה פוגעים ביכולת שלהם להתרכז ואינם מאפשרים מיקוד פנימי.

פסקה ד במצב של שיעמום חוסר העניין שלנו בסביבה החיצונית גורם לנו לחשוב מחשבות, לחפש עניין בסביבתנו הפנימית. שיעמום הוא השער שמבעדו המחשבות מתחילות לנדוד. כאשר המחשבות נודדות, האסוציאציות מתחילות לעלות. חשיבה אסוציאטיבית היא חיונית עבורנו, כי היא מאפשרת לנו להתרחק מבעיה כלשהי, כמו מריבה שהייתה עם חבר, ומתוך המרחק למצוא לבעיה פתרון יצירתי.

פסקה ה מתברר שכאשר הקשב מופנה פנימה, כמו למשל בזמן שאנו מתקלחים, עומדים ברמזור או חולמים בהקיץ, המוח אינו משתק, אלא משקיע אנרגייה רבה ביצירה של מחשבות. לכן המִתְנָה לאור שיתחלף ברמזור אינה שיעמום

* מעובד על פי מרגלית, ל' (דצמבר, 2019). אנחנו ממש לא אוהבים להשתעמם, אבל חשוב מאוד שזה יקרה לנו מדי פעם. מעריב. אוחר מ' maariv.co.il.

(1) לירז מרגלית היא דוקטור לפסיכולוגיה חברתית ועוסקת בחקר ההתנהגות בעידן הדיגיטלי.

או בזבוז זמן. זה בדיוק הזמן שבו למשל אנו רואים אירוע מסוים שקרה לנו מנקודת מבט חדשה. המוח חווה את האירוע מחדש ומפענח אותו שוב באמצעות שימוש בעולם הפנימי שלנו, כגון הרגשות שלנו או הזיכרונות, שהם הבסיס לתובנות ולפתרונות יצירתיים.

פסקה ו נמצא שכאשר יש לאנשים זמן לחשוב ולהתבונן פנימה, רובם מנצלים זאת למציאת נקודת מבט חדשה ופתרונות חדשים. ידוע למשל ש"ההוביט"⁽²⁾ נוצר כאשר ג'ר"ר טולקין, פרופסור באוקספורד, קיבל לידי לבדיקה בחופשת הקיץ כמות גדולה של בחינות סטודנטים. "זו הייתה מטלה שדרשה הרבה מאוד זמן ואנרגייה, ולמרבה הצער היא הייתה משעממת עד אימה", סיפר טולקין בריאיון. בעודו בודק את הבחינות, הוא נתקל בדף בחינה ריק שהגיש אחד הסטודנטים. הוא התענג על הרגע, ומחשבותיו החלו לנדוד. "אז שרבטתי על דף הבחינה, לא זוכר למה, 'במאורה באדמה גר לו הוביט'⁽³⁾". כך מתוך רגע של שיעמום נולדה אחת מיצירות הספרות הקלסיות של המאה ה-20.

פסקה ז היכולת להתבונן התבוננות פנימית ולאפשר למחשבות לנדוד מצריכה תרגול, בייחוד אצל ילדים. ככל שהמוח יתרגל לסביבה של גירויים בלתי פוסקים, הוא יפתח תלות בגירויים אלה לצורך סיפוק ועניין, ועקב כך יקדיש פחות זמן להתבוננות פנימית, שכה הכרחית לגיבוש זיכרונות, לתכנון העתיד, לפתרון בעיות ולגיבוש נקודת מבט נוספת. לכן חשוב להשתעמם.

(2) "ההוביט" – ספר פנטזיה מפורסם שכתב ג'ר"ר טולקין. הספר יצא לאור בשנת 1937.

(3) המשפט הראשון בספר "ההוביט".

מאמר 3**אל תפחדו לשעמם את הילדים**מאת מאיה שפילמן⁽¹⁾

פסקה א הורים רבים מנסים למצוא דרכים להעסיק את ילדיהם בחופש הגדול – בקייטנות ובשלל פעילויות ובילויים – כדי לצמצם ככל האפשר את חוסר המעש. אומנם הורות נוכחת והשקעה בילדים הן מסממני התקופה, אבל אין להרחיק לכת – במינון מתאים השיעמום לא רק שאינו מזיק לילדים, הוא אפילו חיוני להתפתחותם.

פסקה ב שיעמום הוא תחושה לא נעימה המתבטאת בחוסר עניין, בחוסר התלהבות או התרגשות, מעין תחושה של ריקנות, תסכול והיעדר משמעות. אנחנו חווים תחושת שיעמום בעיקר כשאנחנו עסוקים בפעילות מעניינת, או כשמדובר בפעילות מוכרת או חד־גונית שאין בה אתגר או ריגוש. השיעמום הוא למעשה איתות פנימי לעצמנו שהמצב הנוכחי אינו נותן מענה לצרכים הפיזיים או הרגשיים שלנו.

פסקה ג בתחושה הלא נעימה של השיעמום טמון גם היתרון שלו – תחושה זו עשויה להניע אותנו לחפש דרך לצאת מן המצב הנוכחי. את הילדים השיעמום יכול להביא לחיבור לצרכים האמיתיים שלהם, ולהניע אותם למצוא מה הן ההעדפות שלהם, ומה באמת מסקרן אותם.

פסקה ד שיעמום מאלץ את הילד לבחור מה לעשות. עמדת הבחירה היא עמדה שממנה הילד יכול להתקדם וליצור רעיונות נפלאים ומעניינים ולהחליט החלטות מתוך הרצון הבסיסי שלו, מתחומי העניין שלו ומהתשוקות שלו. עמדת הבחירה מאפשרת לילד ללמוד להכיר את עצמו, וכך גם ההורים לומדים להכיר אותו. לפעמים הילד צריך לאלתר ולגבש משהו מעניין מתוך מצאי של אפשרויות משעממות שעומדות לפניו, וזוהי בדיוק יצירתיות.

פסקה ה כשהורים מספקים לילד פתרון לשיעמום שלו, הם מחליטים בעבורו ומונעים ממנו למצוא את הפתרון בעצמו באמצעות הדמיון שלו והיצירתיות שלו. אני מציעה להתבונן בשיעמום מזווית אחרת. כשילד פונה להוריו ובפיו המשפט האלמותי "משעמם לי", הוא פונה אליהם בבקשת עזרה, אבל אין זה אומר שעליהם לשאת מייד באחריות לשיעמום שלו.

* מעובד על פי שפילמן, מ' (יוני, 2019). אל תפחדו לשעמם את הילדים שלכם. ynet. אוהזר מר ynet.co.il.

(1) מאיה שפילמן היא פסיכותרפיסטית ומרצה. מומחית בטיפול בילדים, בנער ובמבוגרים.

פסקה ו רוב ההורים רואים בשיעמום דבר שלילי שיש לבטלו מהר ככל האפשר. הם מרגישים אחראים ואולי גם אשמים, ומייד מנסים למצוא רעיון לפעילות מעניינת להפגת השיעמום של ילדם. גישה זו צריכה להשתנות. כשילד מתלונן על שיעמום, הוא מעביר להורה את האחריות לשיעמום שלו. אבל כמו שהורים אינם יכולים "לקחת" מהילד שלהם רגשות כמו עצב או כאב, הם אינם יכולים "לקחת" ממנו גם את השיעמום. שיעמום הוא רגש טבעי. זוהי חוויה שחיונית לנו כדי לדעת להעריך את תחושת העניין הטמונה בעשייה ובפעילויות שמרתקות אותנו.

פסקה ז התמודדות עם שיעמום חיונית לפיתוח עצמאות. בימינו רבים מן הילדים התרגלו שכל דבר מעניין מגיע אליהם מבחוץ – הטלוויזיה, משחקי המחשב, ובאלה הילד בלתי פעיל. דווקא מתוך חוויה של שיעמום יוכל הילד לברוא עולם פנימי, להניע את עצמו לעשייה ולגלות תחומי עניין. חוויה של שיעמום עשויה לסייע לילד ללמוד להיות אחראי לרווחה הנפשית שלו.

פסקה ח ההתמודדות המרכזית היא השינוי הרגשי והתפיסתי של ההורים כלפי השיעמום. הם צריכים לשחרר את האחריות שלהם לשיעמום של ילדיהם, ובמילים אחרות, פשוט לאפשר לילד שלהם להשתעמם.

פסקה ט עם זאת חשוב לכוון ילדים לפתח תחביבים שהם יכולים לעסוק בהם בכוחות עצמם. ילד שיפתח תחביב, יוכל להתמודד טוב יותר עם שיעמום על ידי עיסוק בתחביב או על ידי תכנון וחלימה הקשורים בו. ככל שלילד יהיו יותר תחומי עניין וסקרנות, היכולת שלו להעסיק את עצמו ולחיות חיים מלאים ובעלי משמעות תהיה רבה יותר.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
a	פתח	קמץ	חטף פתח
e	סגול	צירי חסר	י צירי מלא
i	חיריק חסר	י חיריק מלא	
o	קמץ קטן	חולם חסר	ו חולם מלא
u	קובוץ	שורוק	

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
יחיד	מדבר	נוכח	נסתר
יחידה	מדברת	נוכחת	נסתרת
רבים	מדברים	נוכחים	נסתרים
רבות	מדברות	נוכחות	נסתרות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד,

ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעֵל (הופעל), פָּעַל (פיעל), פָּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י) גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הֶלַחַם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה